

Олексіи Палажченко

ПУТИ ВЛЯНОЧКА

ОЛЕКСІЙ ПАЛАЖЧЕНКО

ПУТИВЛЯНОЧКА

Поезії

РАДЯНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК
Київ — 1956

Редактор *А. Д. Косматенко*
Художник *Г. К. Тидинян*
Художн. редактор *К. І. Золотарьова*
Техн. редактор *П. Т. Вишняк*
Коректор *А. М. Іваненко*

Алексей Евсеевич Палажченко. Путивляпочка. Стихи.
(На украинском языке)

БФ 19328 «Радянський письменник». Здано на виробництво
12/X 1956 р. Підписано до друку 9/XI 1956 р. Папір 70×92/₃₂=1
паперов. арк., 2,34 друк. арк., 1,49 обл.-вид. арк: Зам. № 7116
Тираж 2.000 Ціна 75 коп.

Книжкова фабрика Голоовидаву Міністерства культури УРСР.
Одеса, Купальний зав., 5.

У ЦВІТІННІ БУЙНОМУ ПОЛІССЯ

* * *

У цвітінні буйному Полісся...
Не змовкають у гаях пташки.
Густо над озерами сплелися
Вітами берези і дубки.

Дихає вологістю болото,
Б'є струмок джерельний з-під гори.
І стоять в задумі над Івотом
В неповторній величі бори.

А за ними, на ланах веселих,
Трактори попихкують димком,
І сади залляли щедро села
Пелюсток розквітлих молоком.

Кидаючи диму тінь на трави,
Будячи дрімоту лісову,
Із Москви на Київ мчать состави,
А зустрічні линуть на Москву...

Краю рідний,— дзвін п'яної глици
Від деснянських плавнів по Жилень,
На красу твою не надивиться,
Не наслухатись твоїх пісень!

Земле люба, мій широкий світе —
Ріки, луки, поле і ліси, —
Всіх багатств твоїх не полічити, —
Скільки їх даєш і ще даси!

Скільки їх в тобі на кроці кожному, —
Їх узяти можна лиш в труді!
По тобі я йду не подоріжнім,
А творцем, будівником в житті.

І мені найбільшим щастям буде,
Як за всі діла мої малі
Без вагання вдячно скажуть люди:
«Недарма він ходить по землі».

ЖАЙВОРОНОК

Маленький жайворонок в'ється
В безмежній синій вишині,
Його весела пісня ллється,
Як сонцю гімн, хвала весні;
Спадає, дроблячись на скалки,
На теплі бризки золоті
Там, де наповнюють сівалки
Зерном дівчата молоді,
Де поспішають трактористи,
Аби не висохла рілля...

Він співом — сонячним намистом —
Теж засіва навкруг поля.

Вітрець причаївся, не дише.
 Кружляють низько ластівки.
 Гостріш запахи і ніжніше
 У палісадниках квітки.

Бузкове небо в високості
 Густою тінню поїнялось.
 Поля й сади притихли: в гості
 Ждуть довгожданого когось.

І в озера глибокій чаші
 Враз потемнішала вода...
 Зеленим берегом із паші
 В село вертає череда.

За лісом грім озвався сердито,
 І зразу звідкись, з висоти,
 Посіяв дощик, мов крізь сито,
 Дрібненький, лагідний, густий.

... Здивовані телятка стали,
 Кумедно вигнувши хвости.
 І пастушки затанцювали:
 — Ой, дощик, дощик, припусти!

Встану рано, до схід сонця,
 Та й піду у синь полів.
 Там зорю стрічають хлопці
 Гуркотінням тракторів.

В юнаків — серця ласкаві,
 А в очах — розливи рік...
 Засмальцьованих, в кіптяві
 Полюбив я їх навік:

За настирливість в роботі,
 Що не лічать в праці діб
 І живуть в одній турботі,
 Щоб вродив найкраще хліб...

Блисне промінь золотистий, —
 Оживуть пташки в гаю.
 І скажу я трактористам:
 — У свою прийміть сім'ю!

Тиха річка-невеличка
Розділяє двоє сіл.
Надійшла красуня-нічка,
Мла лягла на тихий діл.

І хоч прямо болотами
Ні проїхать, ні пройти, —
Для закоханих безтями
Проклада любов мости.

І з Вербівки лине в поле,
Понад плесо голубе:
— Де ти ходиш, моя доле,
Не докличусь я тебе?!

А з Приволля скільки ласки
В далечінь слова несуть:
«Коля, Коля, твої глазки
Мне покоя не дають!»

ЛІСНИК

Наповняється піснями
Ліс — казковий чарівник.
А просіками, стежками
Поміж кленами, дубами
Свій обхід веде лісник.

На кашкеті,— як годиться,
Два листки — дубів краса;
І з плеча стара рушниця,—
Двозарядна гаківниця,—
Вниз на ремені звиса.

Ще із Ковпаком в загоні
Він оці ліси сходив,
Посивіли в битвах скроні,
Та не впав при обороні,
В ліс чужинців не пустив.

І тепер не для забави
Ходить-бродить навмання,
Не для вигоди чи слави —
Власність рідної держави,
Наче скарб, охороня.

Як господар в своїм домі,
Тут дає він лад всьому.
В лісі все йому відомо,
Пишні липи, мов знайомі,
Уклоняються йому.

Сосни на горбку могучі
Звуть його: «До нас іди,
На траву присядь пахучу...»
І струмок дзвенить співучий:
«Відпочинь, напийсь води».

Ясен, бризнувши росою,
Шле привіт із верховіть,
Та берізки лісовою
Ненаглядною красою
Встигли серце полонить...

Він не просто для забави
Ходить-бродить навмання,
Не для вигоди чи слави —
Власність рідної держави,
Наче скарб, охороня.

ЛЮБЛЮ ЛІТО

Люблю, коли зима сердито
Мости наводить крижані.
А ще палкіш люблю я літо
В моїй поліській стороні,

Коли з ялин спада живиця, —
Прозора лісова сльоза, —
На соковиті полуниці,
Густі і свіжі, як роса;

В городі соняшник розрісся,
Аж заглядає через тин,
І волошково за узліссям
На урожай зацвів люпин;

Дзвінка коса гуля на луках,
І запашні ростуть стоги,
У надвечірніх перегуках
Луна тіка за береги;

А вранці знов проміння злива
Живить теплом гаї й поля,
І усміхається щасливо
Мені, господарю, земля.

НАД «КОБЗАРЕМ»

І на поля, і на гаї
Вечірня падала окраса.
В ліску співали солов'ї,
А я читав «Кобзар» Тараса.

Круг мене в полі шелестів
Русявим вусом житній колос:
«Лунатиме повік-віків
Шевченка невмирущий голос!»

ГРОЗА

Спочатку вітер над ланами
Дмухнув з усіх шалених сил,
Піднявши на шляху стовпами
Аж попід хмари чорний пил,

Вербу крутнув— скаженим бісом
Із свистом на село помчав.
А потім грім за темним лісом
Протяжно, глухо заричав.

У відповідь йому над степом
Тоді як гримнуло згори —
Й так загуло, неначе цепом
Ішли могутні трактори.

По небу з тріском заметляли
Зигзаги й стріли блискавиць,
Немов мисливці там стріляли
Вогненних чарівних жар-птиць.

Здавалося: в громових лунах
На річці в повідь тріска лід...
І дощ заграв на срібних струнах
За громом-блискавкою вслід.

Ще довго озивались хмари:
Пстому в лузі за ставком,
Мов, женучи овець отари,
Хтось хльоскав довгим батсгом

У ПОЛІ

1

Час весни пролинув,
Наступило літо
І в свої обійми
Землю узяло.
На ланах просторих
Дозріває жито,
Хлюпає колоссям
На село.

Благодатне сонце
Золоті потоки
Теплого проміння
Ле із вишини,
І вбирають світло,
Жадібно п'ють соки,
Сили набираються
Лани.

Хвилею дзвінкою
Пропливає літо
І достатком щедро
Край наш залива.

На ланах артільних
Дозріває жито —
Будуть урожайними
Жнива.

2

Лекцію для трактористок
Я закінчив.

Гомін, сміх...
Ти дала мені любисток,
Як дарунок від усіх.

З того дня, де не буваю, —
Чом, і зараз не збагну, —
Все тебе одну шукаю,
З-поміж всіх тебе одну.

З того дня між трактористок
В полі я не раз чував:
«Агітатора любисток,
Як ніхто, загітував».

3

Панкруги хліба стіпою,
Колос хилиться на шлях...
Ми, кохана, вдвох з тобою
Загубилися в полях.

І так гарно, в даль хвилясту
Ідучи повз пшениці,
Теплу руку мозолясту
У своїй тримать руці.

Йшов з тобою, босоніжко,
Цілу б вічність моріжком —
Швидко ти знайшла доріжку
В дальній табір за ліском.

4

Де край шляху високі тополі
Щось шепочуть із вітром вгорі,
Вранці табором стали у полі
Комбайнери, повз них — жаткарі

А навколо без меж і без краю
Лан шумить, хліборобів віта...
Бригадир ідучи оглядає
Діловито і пильно жита.

Біля табору стихивши кроки,
Подає він команду:— Рушай!
І вклонивсь йому низько високий
Урожай.

НАД КЛЕВЕННЮ

Як у ніч вересневу глуху
По широкім Путивлівським шляху,
Розгромивши в бою ворогів,
Йшов загін партизанів-бійців,
Кулемет цокотів з-за ліска,—

Я одержав наказ Ковпака:
«Зараз кращих хлопців бери,
Йдіть полями через яри,
Щоб у тил нам не вдарив фашист, —
На Клевені висадить міст».

І, зібравшись швидко в путь,
У підступну нічну каламуть
Ми пішли ланцюжком по ріллі,
Щоб скоріше став мир на землі!

... Де за ліс завертає Клевень,
Там робота кипить день у день.
Стук сокир, пилорами свист, —
Ми новий будуємо міст.
Зводим греблю, і гомінка,
Знаю, скориться нам ріка
І осяє вогнями село,
Що з пожарищ звелось, ожило.

ПЕРЕДВЕСІННЄ

Дрімає під кришталем льоду річка,
І білі килими встеляють береги,
А під вікном на вишеньці синичка
Виспівує:

«Гостріть,
гостріть плуги...»

Спасибі, пташеня, мале, співуче,
За пісеньку-пораду від душі.

...Машини йдуть — виблискують сліпучі
Нагострені сталеві лемеші.

Йде полями, лісами, лугами
Вічно юна красуня-весна.
Обізвалася лунко піснями
За рікою лісів глушина.

І такий я веселий! Неначе
Щось нове, невідоме пізнав.
Час весняний всім серцем гарячим
Я ще змалку навік покохав.

Відтоді я любов'ю палаю —
З нею весело жити й творить!
Ой, та як же тебе, отчий краю —
Батьківщино моя, не любить?!

ДРУГОВІ

Не пташки то в лузі розлітались,
Перша в поле, друга — в зелен гай,
За селом уранці ми прощались,
Ти мене просив: «Не забувай...»

Звали нас у даль дороги різні.
Мовив я: «Прощай... Щаслива путь!»

... Ти ж — у серці у моїм і в пісні.
Як же можу я тебе забуть?

Мабуть, дощик срібнострунний
 Серце щедро запліднив,
 Що у нім дзвінкий і юний
 Зародивсь весною спів.

І тепер я чи до гаю,
 Чи додому з поля йду,
 У мені він дозріває,
 Наче яблука в саду.

Дозріває, хмелем грає
 І вирує без кінця,
 А тоді вже вилітає
 На папір з-під олівця.

І шикуються колони
 Віршів, теплі, весняні...
 В грудях радість лунко дзвоне —
 Твсрчі сили б'ють в мені.

Ой коротка ніч весняна...
 У вечірній зорепад
 Жду тебе, моя кохана,
 Хоч на хвильку вийди в сад.

Скрип дверей. Очей дівочих
 Іскорки... Цілунків смак...
 — Глянь, мій любий, серед ночі
 Зацвіта крайнеба мак.

Сів жар-птицею на гілку
 Місяць... Ти здригнулась:
 — Ох!
 Кликав лише на хвилинку,
 А світанок стріли вдвох.

БЕРІЗКИ

З неба сонячні сипнули бризки —
Оживає, гомонить лісок...
На узліссі чепурні берізки,
Мов дівчатка, вийшли у танок

Вчора крізь тумани цілоденні!
Гілочками ще світили з мли,
А сьогодні платтячка зелені
Й хусточки святкові одягли.

Я дивлюсь, радію і не можу
Почуттів своїх угамувать:
Гілочку малесеньку їх кожну
До безтями радий цілувать,

Гладити рукою їхні кіски, —
Чарівні, без стрічок і прикрас...
Ну чому, за що скажіть, берізки,
Я люблю так несказанно вас?!

ЗЕМЛЯ КЛИЧЕ

З роботи лісом йду охоче.
Так любо й радісно мені!
На клені горлиця туркоче,
Свистять дрозди в гушавині.

На стежку сиплються горіхи,
Шипшина гронами звиса...
Простори милі — серця втіхо,
Мої ліси — земна краса!

Це тут, це тут в дитячі роки
Проліг і не згубивсь мій слід,
Де зріє терен синьобокий,
Повився хміль, розрісся глід,

І спілі падають кислиці
Із дичок-яблуньок в траву...
Води нап'юся із криниці
І материнки я нарву,

А потім в солов'їній пущі
Галяву сонячну знайду,
В шовкові трави запахущі —
В купіль зелену упаду.

Та не засну і не полину
В глухе надземне забуття,
А буду слухати невинну
Чудесну музику життя:

Як трави й квіти розмовляють,
По коренях струмує сік,
Комахи з кониками грають
І джерела дзвенить потік.

Як сизий голуб щастя зиче
Голубці в тиші дубняка,
Як дихає й благально кличе
Земля свого трудівника.

О, скільки, скільки ще потрібно
Робочих рук гарячих їй!
А ти повівся безслідно,
Товаришу колишній мій,

Легкого хліба десь шукати
І рік готових молока.
...Доволі вже байдикувати,
Вертай, вертайся здалека.

Зі мною в тракторну бригаду
Ходитимеш лісами знов,
Утрачену знайдеш відряду
В труді, серед людей — любов.

А після зміни синьобокий
Зривати будем терен, глід,
Де мій і твій в дитячі роки
Проліг і не згубився слід.

КИЇВУ

Любий Києве — серце України,
Місто гордої слави й краси,
Я приїхав до тебе з Сумщини,
Де шумлять над Клевенню ліси,

Де дуби до берізок російських
Простягають мереживо віт.
Від зелених просторів поліських
Я привіз тобі дяку й привіт.

Як ростеш, молодієш щороку,
Дивне місто — квітучий сад!
...По алеях і площах широких
Йду безмежно щасливий і рад.

Добрий день вам, зустрічні кияни,
Здавна серцю моєму зрідні!
Честь, хвала тобі й шана, Богдане,
На баскому гарячій коні.

Йду зеленим бульваром Тараса,
Іллічу б'ю доземний уклін.
Тут казкова Хрещатика траса
Почина свій могутній розгін.

Скільки радості, світла й простору,
Як вирує життя навкруги!
На Печерськ піднімаюся вгору,
На Дніпрові круті береги.

Уклоняюся низько Славуті, —
Він тече із смоленських борів,—
І тобі, генерале Ватутін —
Визволителю наших країв.

... Як це добре, мій красень — великий
Стольний Києве — пісне жива,
Що тобі простягнула навіки
Братню руку могутня Москва!

ДЕ ВИ, ДРУЗІ МОЇ?

— Де ви, друзі мої —
Роботящі і сміливі хлопці?
— На Куріллах, Амурі,
На Волзі, в Каховці!

— Де ви, подруги, де,
Ясноокі веселі дівчата?
— На Алтаї, Неві,
На Кавказі, в Карпатах!

Поміж нами лягли
Сині ріки, низини і гори,
Тільки ж дружби повік
Порізнити не можуть простори!

ПУТИВЛЯНОЧКА

В небі місячний серпанок —
Догорів за лісом день.
Знову співи путивлянок
Кличуть хлопців за Клевень.

Теж простую через кладку,
Ні від кого не таю:
Вже давно плекаю гадку
Там зустріть зорю свою.

Через поле, попід садом
Поспішаю навпрошки.
Під Путивлем на досаду
Переплутались стежки...

Що ж тут вдієш, що тут зробиш?
Розгубився зовсім я...
По якій же з них ти ходиш,
Путивляночко моя?!

Ти назустріч ідеш, чорноброва,
В мене в грудях—і радість і біль.
І горю я увесь від любові,
І кохання п'янить мене хміль.

Сам не знаю, яким мені бути...
Значить, стрілися ми неспроста!

Міцно, міцно б тебе пригорнути
Й цілувать, цілувати в уста.

У лагіднім спокої ночі,
Як голубінь у вишині,
Твої прозорі ясні очі
Ізнов наснилися мені.

У сні так тихо говорила
Щось тепле, миле, чарівне...
І хоч цілунком не зігріла
При розставанні ти мене,

Та назавжди в душі ласкава
Лишилась слів твоїх теплінь,
А ще — небачено яскрава
Очей коханих голубінь.

Гомінкі трактори на роздоллі
 Шлють знайомі вітання мені.
 Наче ластівку щастя, у полі
 Зустрічаю тебе навесні.

Зустрічаю, близьку і кохану,
 Бсручку і гарячу в труді...
 Понад шляхом у далеч весняну
 Осокори шумлять молоді.

А над ними — весни перегуки...
 В серці — чисті, палкі почуття.
 ... О кохана!

На дружбу дай руку
 Не на рік, чи на два —
 На життя.

У НОВОРІЧНУ НІЧ

Спів дівчат дзвінкоголосих
У морознім безгомінні...
На твоїх русявих косах
Виграє-іскриться іній.

Вся в пушинках хустка біла...
На снігурку ніжну схожу
Я дивлюсь на тебе, мила,
Надивитися не можу.

Як з черемхи цвіт весною,
Сніг кружляє в дивнім танку.
Я, милуючись тобою,
Йшов і йшов би до світанку.

Хоч, бува, й розлука часом —
Серць не полонить оманам!
Новоріччя стрівши разом,
Перуч бути все життя нам.

Не на те ж нас поєднала
Дружба і любов довічна,
Щоб одна ти десь кружляла,
Мов сніжинка новорічна.

Вже сіло сонце золоте...
Де журавлі летять у вирій,
З хмарин зоря вінки плете
Й вінчає обрій надвечірній.

З роботи стежкою іду,
По тілу лється млосна втома...
До вуст дружини припаду
І сина приголублю вдома.

В кімнаті тихо. Вранішня зірниця
По цибках розлила вишневий сік.
Все спить навкруг, лише мені не спиться,
Ще звечора кудись мій сон утік.

Час безкінечно тягнеться і нудно,
Розмотуючи дум важкий сувій.
Тебе нема, та завжди невідступно
Стоїть передо мною образ твій.

Я знаю: за два дні у нас на ганку
Ти стукнеш в двері, ніжна й гомінка...
Чому ж мені не спиться до світанку,
Чому від мене тихий сон тіка?

Затупцяв ніжками синок...
— До мене йди, моя кровинко! —
І він, зробивши перший крок,
Від щастя засміявся дзвінко.

О хлопчику, моя любов,
Мої всі радощі й тривоги,
Як хочу я, щоб ти пройшов
Щасливо життєві дороги!

ПІСНЯ

Над криницею біла калина
Колихає гірляндами віт,
Наче шле тобі, люба дружино,
Найпалкіший від мене привіт.

Наповняються радістю груди —
Де не йду, все співає навкруг.
Друзів маю багато я всюди.
Ти із них — найрідніший мій друг.

І назустріч зелена діброва
Верховіттям шумить і шумить...
Нам довіку удвох, чорноброва,
У любові та злагоді жить.

* * *

В той час, коли в огні пекельних мук
 Гула земля під вражою п'ятою,
 Я не скоривсь, а зброю взяв до рук,
 Упевнено і твердо став до бою,
 До помсти за наругу над дівчам,
 За сльози неповинного маляти.
 Віддав себе я месницьким ночам,
 Що вибухали гнівом, як гранати.
 І під укіс летіли поїзди,
 І куля цілила у серце кату злому.
 ... Перемагаючи в бою, завжди
 Я геть від себе гнав нічну утому,
 Бо Батьківщина кликала: «Карай
 Чужинця хижого і зрадника-їуду!
 Хто продає себе і рідний край,
 Не утече від праведного суду!»
 І я карав. О справедлива мста!
 Від древнього Путивля по Карпати.
 За села поруйновані й міста,
 Як вирок помсти, гордо ніс розплату.
 З оточень пробивавсь, переповзав
 Яри і гори, в темряву повиті.
 Я — месник, що мости і греблі рвав
 Для щастя всіх простих людей у світі!

КЛИЧ КОВПАКА

Де колись ридала Ярославна,—
Кинув чорну тінь чужий літак.
У Путивлі-граді вранці-рано
Заклик сміливий подав Ковпак:

— Гей, брати! Не змусить ворог лютий
Жить нас у неволі і пільмі!
Та хіба ж ми спину будем гнути
У тяжкім ганебному ярмі?!

Уставайте ж, як один, до бою,
Помстимось за ріки крові й сліз,
Піднімайтесь, браття,— в руки зброю,
І до мене у Спадщанський ліс!

1942

У дівчини очі, як фіалки ранні —
Їх для неї в лісі я зривав.
Що ж скажу я, друзі, їй при розставанні.
Коли б знав, то краще б не кохав.

Ой дівчино мила — надвечірня зірко,
Ти нащо зустрілася мені?
Як тебе, кохана, залишати гірко...
Чуєш? Б'ють гармати вдалині.

Нас не виряджають барабани й труби,
Йдуть самі на битву юнаки.
Вийди ж на прощання на світанку, люба,
Вийди, чорноброва, до ріки.

Манить гай квітучий — дім наш партизанський,
Прощавайте, сестри й матері...
І дівчина вийшла:
— В бій за Край Радянський
Йду з тобою, милий, на зорі.

1942

ПАРТИЗАН

У лузі сич голосить,
Дрімає темний ліс.
Блищать на вітах роси,
Неначе краплі сліз.

Запахла ніч розмаєм,
З яруг піднявсь туман.
Виходить тихо з гаю
Безстрашний партизан.

Іде, й нічної птиці
Не збудить його крок.
... Припав до залізниці
І знов мерщій в лісок.

Заліг в кущах і слуха,
Не шепотіння трав,
А як свистить, що духу
Ворожий мчить состав.

І налетів на міну:
І з громом — під укіс!
Аж все загомоніло
Й зареготався ліс.

1943

МОЛОДОМУ ПОЕТОВІ

Гримлять бої, але не замовкай,
Поете молодий, дзвени піснями,
З гвинтівки бий, без промаху влучай
У ворогів і кулями, й словами.

Якщо ж впадеш за край коханий свій,
То і в останню мить з життям прощання
Поклич бійців на переможний бій,
Прокляття ворогам пошли востаннє.

1942

Виє вітер між гілками,
 Ніби вовк старий вночі.
 Понад Брянськими лісами
 Журавлів летять ключі.

Я дивлюсь, й чого, не знаю,
 Сум так душу оповив,
 І з надією благаю
 Тих крикливих журавлів:

«Ой журавлики крилаті,
 На Вкраїну ви летіть,
 Там моя в неволі мати,
 Їй вітання віднесіть.

Розкажіте любій мамі,
 Що зміцнів я і змужнів,
 Разом із товаришами
 Б'ю нещадно ворогів.

Хай не тужить, не ридає —
 Ми розіб'ємо ярмо,
 Скоро ми до того краю,
 Мов орли, прилетимо.

Наша помста там засяе
Незгасаючим вогнем.
Чорних круків хижу зграю
Ми розтрошим, розметем!»

1942

Йшли ми, тяжко стомлені походом,
 Та на вигляд браві, як завжди.
 Дівчина, небаченої вроди,
 Винесла напиться води.

Мов освіжливий напій живлючий,
 Випили ми воду й далі — в путь.
 Погляд дівчини, ясний, жагучий,
 Залила печалі каламуть.

Не дивись так, незнайомко гарна,
 Не роз'ятрюй болю серця знов:
 Так стояла і моя кохана,
 Як на битву я із дому йшов.

Швидко дні летять в боях, походах,
 І мені в очах стоїть завжди
 Дівчина, небаченої вроди,
 Що бійцям виносила води.

1943

НА ВАРТІ

Розпустила хмарка пір'я,--
Стелеться туман в лужку.
В безгомінні надвечір'я
Я стою на бережку.

Причаївшися, пильную:
За рікою — вороги.
Кожен звук найменший чую,
Кожний шерех навкруги.

Синій вечір наступає,
І тривожно на душі.
У гаю відпочивають
Стомлені товариші.

Тиша в полі, в лісі, в лузі,—
Вечір милий, чарівний...
Спить спокійно, любі друзі,—
Завтра знов у грізний бій.

А можливо, за хвилину
Гримне ніч жарким вогнем,
І за матір-Батьківщину
Ми розплату понесем.

Спіть, браточки, спіть, герої,
Набирайтесь свіжих сил.
... Знов огні за далиною
Колихають небосхил.

Я стою. Уже гуляють
В небі зір густі рої.
Здалеку громи лунають,--
День і ніч ідуть бої.

1943

ПАРТИЗАНСЬКА ПОМСТА

— Уперед, брати!
— Вперед, хлоп'ята! —
Крикнув наш відважний командир
Градом куль сипнули автомати —
Битва закипіла, наче вир.

І в село ввірвалися ми. В хати,
Де засіли вороги вночі,
Полетіли месницькі гранати,
В шмаття їх осколками рвучи.

Бій затих. Мовчать фашисти биті.
Що хотіли знищити нас в злобі.

З чим прийшли грабіжники неситі,
Неминуче те знайшли собі.

1943

Розсипає цвіт пора весняна,
І пташки пісень потоки ллють.
А мені тяжкі гарячі рани
З ліжка підвестися не дають.

У жару, в огні горить обличчя,
Губи вітром опекло жорстким...
Наче сон: село велике Блітча,
Ворог, бій, страшений вибух... дим...

Пам'ятаю, як відкрив я очі,
Біль нестерпний в шиї і в плечі,
Й дівчина турбується-клопоче
Коло мене вдень і уночі.

Мов голубка в'ється, припадає
Над коханим голубом своїм,
Наче мати снів недосипає
Над єдиним сином дорогим.

Недарма всі звуть її: сестриця —
Серце чисте, очі голубі...
В спалахах-розкотах громовиці
Чим віддячу, подруго, тобі?

Все віддам тобі на світі, мила,
Позбираю квіти всіх дібров...
Як це хороше, що окрилила
Нас у цей жорстокий час любов.

... Жити, жить! — сурмить потік весняний,
Затишає біль пекучий мій.
Заживайте ж, заживайте, рани,
Неспокійне серце рветься в бій.

1943

В ДОРОЗІ

Сніг іскриться самоцвітом,
Стогне вітер у гаях...
Ой бистріше ж, коні, мчіте
По засніжених полях.

Мов тополя серед поля,
Я лишився — сирота.
І тепер на вольній волі
З вами, коні, неспроста.

Вороги спалили хату,
У якій щасливим зріс,
Вбили батька, матір, брата,
Я ж пішов у темний ліс.

А дівчину молодую,
Що так гаряче кохав,
В дальню каторгу тяжкую
Зрадник-староста віддав.

Як такі стерпіти муки?
День і ніч душа болить...
Взяв я вірну зброю в руки
І поклявся відплатить.

...Виє вітер, злиться вітер,
Кида снігом поміж віч.
Так бистріше ж, коні, мчіте
Повоюємо цю ніч.

Нас не жде до хати ненька
(Спить в сирій землі вона...),
І дівчина молоденька
Не чекає край вікна.

Погостюємо не в брата.
(Нас не вийде він стрічать...)
Ліс і поле — наша хата,
Автомат — мій рідний брат,
Шабля гостра золота —
Наречена молода.

Мчіте, любі, хай розносить
Вітер сніг серед полів!
В грудях серце помсти просить,
Буряно клекоче гнів.

Мчіть же, мчіте, вороні,
(Ніч неволі, щезни геть!)
За діла, прокляті, злі,
Ворогам несімо смерть!

Де червону ю калину
Вітерець хитав,
За Радянську Батьківщину
Партизан упав.

Ой, упав ще й на прощання
Зброєю махнув,
Крикнув: — Уперед! — востаннє
Та й навік заснув...

То не матінка над сином
У жалю гіркім —
Похилилася калина
Низенько над ним.

Наче кров його, палають
Кетяги рясні...
День і ніч над ним лунають
Жалібні пісні.

1943

НЕ ЗАБУТЬ ДОВІКУ

Не забудь довіку вас, лани просторі
І сади квітучі, любі Погрибки
Заквітчані рястом Барвінкові гори,
Грай струмків холодних, тихий плес ріки

Не забудь ніколи вас, гаї дрімучі,
За узіссям луки, Лисячі яри,
Над Єсмань-рікою темносині тучі,
Шум тополь пахучих, пишні явори.

Не забудь довіку вас, хороші друзі,
У веснянім полі тракториста спів,
При Холоднім лузі горлицю у тузі
І гудки заводу, гуркіт поїздів.

Ой ти, земле рідна — пісня солов'їна,
Ти завжди у серці і в думках моїх,
Битимусь за тебе, люба, до загину,
І тебе відстою у боях тяжких!

1943

Москва, госпіталь.

Злітає з кленів листя золоте,
Летять ключі у небі журавлині.
І начебто не осінь, а весна цвіте:
Я знов на рідній милій Україні.

До тебе йшов я крізь громи й вогні,
За тебе мстив я грізно в партизанах,
Давала, земле, силу ти мені
І гоїла на дужім тілі рани.

...Ми йдем вперед, і стяг вгорі цвіте,
Там за Дніпром нас ждуть на Україні.
Злітає з кленів листя золоте,
Летять ключі у небі журавлині.

1943

ПІСНЯ МАТЕРІ

В тишині нової хати
Колисала сина мати.
Мати сина колисала,
Над колискою співала:

«Спи, синочку мій маленький,
Виростай же здоровеньким,
Дужим, мужнім і щасливим,
Наче сокіл той, сміливим.

Спи, твій тато між снігами
Мужньо б'ється з ворогами,
З ворогами мужньо б'ється,
Хижий ворог вже здається.

Лютий ворог загибає,
Тато твій перемагає —
У його руках червоний
Славний прапор гордо має.

І вже скоро в ясну днину
Він додому прийде, сину,
З перемогою із бою
И не натішиться тобою».

1944

НЕЗАБУТНЄ

Наш загін потрапив на засаду
В горобину непроглядну ніч.
Вороги і спереду і ззаду —
Зав'язалася кривава січ.

Бою грім котився темним лісом...
Під високу сосну, вікову,
Я упав, підкошений залізом,
На м'яку столочену траву.

Пахла йодом наді мною глиця,
В горлі спрага полум'ям пекла...
Путівляночка смагляволиця
Нерухомого мене знайшла.

Розірвала кофточку бузкову,
Зав'язала рани наскрізні,
«Друже житимеш обов'язково»,
Мовила упевнено мені.

Ї понесла густими чагарями,
Хоч і мала сили замалі.
А назустріч лютими вовками
Два фашисти кралися в імлі.

— «Рус, здавайсь!» — пальнули автомати,
І кора посипалась з дубів.
Та у відповідь аж дві гранати
Полетіли прямо в ворогів.

Чим я міг віддячить партизанці?
Тільки руку їй потис злегка...
Принссла мене в село уранці,
Де стояли хлопці Ковпака.

.

Дні грозові, як бурхливі ріки,
Відгули в тривогах, в боротьбі.
Не забудь мені тебе повіки,
Щира дяка, сестронько, тобі.

ПОВЕРНЕННЯ

1

З чужини мчу до вас я, кохані безмежжя
Неозорих ланів, свіжолистих дібров,
В полинялій, потертій солдатській одежі,
У якій пів-Європи звияжно пройшов.

Не біда, що в хурделицю, спеку й негоду
Я для свята її зберегти не зумів —
Є хороше прислів'я в могого народу:
«Не по одягу мати стрічає синів».

2

Я вернувся до тебе, земле моя люба,
І тебе цілую, б'ю тобі чолом.
Здрастуйте, донецькі шахти, чорні труби,
Придеснянські села, Київ над Дніпром,

І Путивль мій рідний, і ліси Спадщанські,
Сейм — і слави й дружби вічної ріка!..
Тут розпочинав я помсту партизанську,
Юнаком пішовши в ліс до Ковпака.

За народу горе, сльози Ярославни,
За тяжкі руїни, чорні та сумні,
За твої глибокі і криваві рани
Я не знав втоми в месницькій борні.

Як в легенді давній, воїну-титану,
Що черпає сили в матері-землі,
Ти давала, земле, силу нездоланну,
Мов зоря, світила в непроглядній млі.

З болями розлуки, з радістю звитяги
З краю в край з боями всю тебе сходяв,
Під ясным, як сонце, переможним стягом
Я тебе своєю кров'ю окропив.

І тебе звільнивши, ворога добивши
Біля брам Берліна і рейхстагу стін,
В Армії Радянській чесно відслуживши,
Я вернувсь додому, воїн твій і син.

Край розкрив обійми, щирі та гарячі:
— Здрастуй, довгожданий воїн дорогий!
Дай же звагу й силу, Батьківщино мила,
Йду на новий подвиг, подвиг трудовий.

1945

ОЛЕКСІЙ ПАЛАЖЧЕНКО

Олексій Овсійович Палажченко народився 1924 р. в с. Вікторівці на Сумщині в родині селянина-бідняка.

В 1941 році закінчив десятирічку.

На початку Великої Вітчизняної війни добровільно пішов у партизанське з'єднання С. А. Ковпака.

З 1943 по 1945 р. воював на різних фронтах.

В 1949 р. закінчив Глухівський учительський інститут і деякий час працював учителем в Уздицькій семирічній школі Глухівського району.

З 1952 р. О. Палажченко був редактором ямпільської районної газети «Шлях соціалізму». Зараз вчиться на відділі журналістики Вищої партійної школи при ЦК КП України.

О. Палажченко нагороджений орденом Вітчизняної війни II ст., медалями «За відвагу», «Партизану Вітчизняної війни» I ст. та іншими відзнаками:

Член КПРС з 1945 р.

Писати почав з шкільних років. Перший вірш «Пісня про Ковпака» надрукований в 1944 р. в газеті 1-го Українського фронту «За честь Батьківщини».

В післявоєнний час друкувався в періодичній пресі та в альманахах «Літературна молодь», «Слово молодих», «Молодь».

«Путівляночка» — перша збірка О. Палажченка.

ЗМІСТ

У цвітінні буйному Полісся

У цвітінні буйному Полісся	3
Жайворонок	5
Вітрець причаївся, не дише	6
Встану рано, до схід сонця	7
Тиха річка-невеличка	8
Лісник	9
Люблю літо	11
Над «Кобзарем»	12
Гроза	13
У полі	
1. Час весни пролинув	15
2. Лекцію для трактористок	16
3. Навкруги — хліба стіною	16
4. Де край шляху високі тополі	17
Над Клеवनню	18
Передвесінне	19
Йде полями, лісами, лугами	20
Другові	21
Мабуть, дощик срібнострунний	22
Ой, коротка ніч весняна	23
Берізки :	24
Земля кличе	25
Києву	27
Де ви, друзі мої?	29
Путівляночка	30
Ти назустріч ідеш, чорноброва	31
У лагіднім спокої ночі	32

Гомінкі трактори на роздоллі	33
У новорічну ніч	34
Вже сіло сонце золоте	35
В кімнаті тихо. Вранішня зірниця	36
Затупцяв піжками сина	37
Пісня	38

З партизанського зошита

В той час, коли в огні пекельних мук	39
Клич Ковпака	40
У дівчини очі, як фіалки ранні	41
Партизан	42
Молодому поетові	43
Віє вітер між гілками	44
Йшли ми, тяжко стомлені походом	46
На варті :	47
Партизанська помста	49
Розсипає цвіт пора весняна	50
В дорозі	52
Де червону калину	54
Не забудь довіку	55
Злітає з кленів листя золоте	56
Пісня матері	57
Незабутнє	58
Повернення	
1. З чужини мчу до вас я, кохані безмежжя	60
2. Я вернувся до тебе, земле моя люба	60
Олексій Палажченко (біографічна довідка)	62